

POSTANOWIENIE

Dnia 14 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Iwulski

w sprawie z odwołania K.H.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Poznaniu
o wysokość świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 grudnia 2022 r.,
skargi wnioskodawcy o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego
wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 9 września 2020 r., sygn. akt III AUa 370/19,

odmawia przyjęcia skargi do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 14 lutego 2019 r., VIII U 1227/18, Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oddalił odwołanie od decyzji z dnia 26 kwietnia 2018 r., którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Poznaniu odmówił K.H. przyznania emerytury zgodnie z art. 55 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2022 r., poz. 504 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) z uwagi na niekontynuowanie ubezpieczenia emerytalnego i rentowego przed złożeniem wniosku o przyznanie emerytury z dnia 29 marca 2012 r., a po osiągnięciu wieku 65 lat określonego w art. 27 ustawy emerytalnej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że ubezpieczony urodził się [...] 1947 r., zatem wiek 65 lat ukończył [...] 2012 r. Od dnia 5 grudnia 1972 r. do 25 stycznia

2011 r. odwołujący był zatrudniony w P. na podstawie umowy o pracę. Decyzją z dnia 21 lipca 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Poznaniu przyznał ubezpieczeniu wcześniejszą emeryturę od 8 maja 2008 r. i jednocześnie zawiesił jej wypłatę z uwagi na kontynuowanie zatrudnienia. Następnie decyzją z 7 lutego 2011 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych podjął odwołującemu się wypłatę emerytury od 1 stycznia 2011 r. z uwagi na ustanie zatrudnienia. Jednocześnie w okresie od 28 stycznia 2011 r. do 30 kwietnia 2011 r. odwołujący był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w P..

Z kolei od 8 lipca 2011 r. odwołujący został zatrudniony w P. na podstawie umów zlecenia. Zleceniodawca w dniu 4 sierpnia 2011 r. złożył deklarację ZUS RCA za lipiec 2011 r., w dniu 31 maja 2012 r. za maj 2012 r. oraz w dniu 3 października 2012 r. za czerwiec 2012 r. Decyzją z dnia 27 kwietnia 2012 r. organ rentowy przyznał odwołującemu się emeryturę od 4 marca 2012 r., to jest od dnia osiągnięcia wieku emerytalnego. Odwołujący w dniu 11 czerwca 2012 r. pracował w oparciu o umowę zlecenie dla Uniwersytetu [...] w P. i z tego tytułu w dniu 18 czerwca 2012 r. zleceniodawca od 11 czerwca 2012 r. do 13 czerwca 2012 r. zgłosił go do ubezpieczeń. Nadto, 11 czerwca, 22 czerwca i 24 czerwca oraz 18 października 2012 r. Uniwersytet im. [...] w P. zlecił odwołującemu wykonanie czynności, a ubezpieczony wystawił z tego tytułu rachunki na rzecz zleceniodawcy.

W dniu 16 kwietnia 2018 r. odwołujący wystąpił z wnioskiem o przeliczenie emerytury.

Sąd pierwszej instancji uznał, że po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego i przed nabyciem prawa do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym odwołujący się nie kontynuował ubezpieczenia emerytalnego i rentowego i tym samym nie spełnia przesłanki do obliczenia emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej, to jest według nowych zasad określonych w art. 26 ustawy emerytalnej.

Wyrokiem z dnia 9 września 2020 r., III AUa 370/19, Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oddalił apelację odwołującego od powyższego wyroku.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że odwołujący spełniał dwie pierwsze przesłanki z art. 55 ustawy emerytalnej, to jest urodził się przed dniem 1 stycznia

1949 r. i z wnioskiem o przyznanie emerytury w wieku powszechnym wystąpił po 31 grudnia 2008 r. Natomiast nie spełnił trzeciej przesłanki z powyższego przepisu, to jest kontynuowania ubezpieczenia emerytalnego i rentowego po osiągnięciu przewidzianego wieku emerytalnego, czyli w przypadku mężczyzny po ukończeniu 65 lat. Sąd Apelacyjny przypomniał, że odwołujący osiągnął powszechny wiek emerytalny z dniem 4 marca 2012 r. i w tym dniu, jak również w dniu następnym, nie kontynuował ubezpieczenia emerytalnego i rentowego. Odwołujący wprost przyznał, że nie pamięta, czy był zatrudniony w okresie od marca 2012 r. do maja 2012 r., nie dysponował też żadnymi dokumentami na tę okoliczność. Dopiero od 30 maja 2012 r. do 29 czerwca 2012 r. odwołującego i P. łączyła umowa zlecenia, na podstawie której podlegał on ubezpieczeniom społecznym.

Sąd drugiej instancji podkreślił, że nabycie statusu emeryta (art. 4 ust. 1 ustawy emerytalnej) wiąże się z utratą statusu ubezpieczonego (art. 4 ust. 13 tej ustawy) tylko wtedy, jeżeli po przyznaniu prawa do emerytury, emeryt nie podlega obowiązkowym lub dobrowolnym ubezpieczeniom społecznym (art. 13 i 14 ustawy z dnia 13 października 1998 r. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Artykuł 55 ustawy emerytalnej ma zastosowanie do ubezpieczonych, a niewątpliwie w dniu spełnienia warunków do uzyskania emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej, odwołujący się nie miał przymiotu ubezpieczonego, ale wyłącznie emeryta, a to oznacza, że nie spełnił przesłanki kontynuowania zatrudnienia, co nie pozwala na obliczenie jego emerytury na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej. Przesłankę kontynuacji ubezpieczenia z art. 55 tej ustawy spełni tylko taki ubezpieczony, który w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego oraz przynajmniej w dniu następującym po tej dacie był objęty ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym.

Skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia złożył wnioskodawca. Wyrokowi Sądu Apelacyjnego zarzucił naruszenie art. 55 ustawy emerytalnej, co spowodowało niezgodność zaskarżonego wyroku z prawem, przez jego błędną wykładnię, a w konsekwencji niewłaściwe uznanie, że kontynuacja ubezpieczenia emerytalnego i rentowego musi nastąpić bezpośrednio po dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, podczas gdy

ustawodawca wskazał jedynie na kontynuację, która można nastąpić w każdym dniu po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego.

Mając na uwadze powyższe skarżący wniósł o stwierdzenie, że wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu jest niezgodny z art. 55 ustawy emerytalnej oraz o zasądzenie na rzecz skarżącego zwrotu kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, stosownie do art. 98 § 1¹ k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., można żądać stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, jeżeli przez jego wydanie stronie została wyrządzona szkoda, a zmiana lub uchylenie tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Wyrokiem niezgodnym z prawem w rozumieniu art. 424¹ w związku z art. 417¹ § 2 k.c. jest tylko orzeczenie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami orzeczniczymi lub wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni czy oczywiście niewłaściwego zastosowania przepisu prawa. Niezgodność z prawem w rozumieniu omawianego przepisu musi mieć zatem charakter kwalifikowany: elementarny i oczywisty, a takich nie można przypisać zaskarżonemu orzeczeniu.

Stosownie do art. 55 ustawy emerytalnej ubezpieczonemu spełniającemu warunki do uzyskania emerytury na podstawie art. 27, który kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego i wystąpił z wnioskiem o przyznanie emerytury po dniu 31 grudnia 2008 r., może być obliczona emerytura na podstawie art. 26, jeżeli jest wyższa od obliczonej zgodnie z art. 53.

Sądy orzekające w sprawie uznały, że ubezpieczony nie kontynuował ubezpieczenia emerytalnego i rentowego w rozumieniu przedstawionego przepisu. Sąd Apelacyjny powołał się przy tym na niekwestionowane i utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, w tym na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 4

lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257; PiZS 2014 nr 9, s. 39, z glosą D. Ciszewskiej i W. Ciszewskiego), wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., II UK 429/16 (LEX nr 2390729), wyrok z dnia 15 marca 2018 r., I UK 31/17 (LEX nr 2518845) oraz wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., I UK 184/17 (LEX nr 2558520), które potwierdziły przyjęte przez stanowisko. Warto także wskazać, że także w innych orzeczeniach Sąd Najwyższy utrzymywał swoją linię orzeczniczą, przyjmując, że przesłankę kontynuacji ubezpieczenia z art. 55 ustawy emerytalnej spełni tylko taki ubezpieczony, który w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego oraz przynajmniej w dniu następującym po tej dacie był objęty ubezpieczeniem emerytalnym i rentowym.

Pogląd taki wyraził Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 17 października 2018 r., II UK 300/17 (LEX nr 2565872), w uzasadnieniu podnosząc, że w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13, zwrot "kontynuował ubezpieczenie" przyrównano do normy powodującej zawieszenie prawa do emerytury bez względu na wysokość przychodu uzyskiwanego przez emeryta z tytułu zatrudnienia kontynuowanego bez uprzedniego rozwiązania stosunku pracy z pracodawcą, na rzecz którego wykonywał je bezpośrednio przed dniem nabycia prawa do emerytury, ustalonym w decyzji organu rentowego (obecnie art. 103a ustawy emerytalnej, uprzednio art. 103 ust. 2a). Stwierdzono wówczas, że sformułowanie "kontynuował ubezpieczenie" użyte w art. 55 ustawy emerytalnej, w istocie oznacza "nie rozwiązał stosunku pracy". Powyższe stanowisko zostało wyrażone w kontekście ubezpieczonego będącego pracownikiem, dlatego - kierując się zawartym w cytowanej uchwale zdaniem, że "*ratio legis* tego przepisu jest kontynuowanie opłacania składek" - można wnioskować, iż konkluzja takiego rozumowania sprowadza się do tezy, że sformułowanie "kontynuował ubezpieczenie" użyte w art. 55 ustawy emerytalnej, w istocie oznacza "nie rozwiązał stosunku ubezpieczenia", co nie zawsze jest równoznaczne z kontynuowaniem zatrudnienia, ponieważ po utracie tytułu ubezpieczeniowego jest możliwe kontynuowanie ubezpieczeń. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2013 r., II UK 143/13 (OSNP 2014 nr 10, poz. 148) ustalono, że "skarżący kontynuował ubezpieczenia emerytalne i rentowe po osiągnięciu przewidzianego w tym przepisie wieku emerytalnego z tytułu dalszego zatrudnienia u kilku pracodawców, u których nadal

osiągał wysokie zarobki", a zatem przesłankę kontynuacji ubezpieczenia wiązano z dalszym - nieprzerwanym zatrudnieniem. W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 78/15 (OSNP 2017 nr 11, poz. 151), uznano, że przesłanka kontynuacji ubezpieczenia została spełniona, ponieważ w dniu ukończenia powszechnego wieku emerytalnego ubezpieczony pozostawał w ubezpieczeniu i kontynuował je bez przerwy. Podobnie w sprawie zakończonej wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2017 r., II UK 755/15 (LEX nr 2271459), ustalono, że - mimo otrzymania emerytury - wnioskodawca w dalszym ciągu pozostawał w ubezpieczeniu społecznym, kontynuując zatrudnienie, co oznaczało spełnienie rzeczowej przesłanki z art. 55 ustawy emerytalnej. Stąd możliwość obliczenia emerytury, o której mowa w art. 27 ustawy emerytalnej na podstawie art. 26 tej ustawy, to jest w oparciu o formułę zdefiniowanej składki tzn. skorzystania z art. 55 ustawy, została przez ustawodawcę ściśle określona i nie dopuszcza wykładni rozszerzającej.

W wyroku z dnia 20 września 2017 r., I UK 339/16 (LEX nr 2390759) Sąd Najwyższy dokonał natomiast wprost wykładni wykorzystanego w art. 55 ustawy emerytalnej zwrotu "kontynuował ubezpieczenia". Trafność wskazanego stanowiska została potwierdzona w kolejnym wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 października 2017 r., II UK 429/16 (LEX nr 2390729), oraz z dnia 15 marca 2018 r., I UK 31/17 (LEX nr 2518845), w których wyeksponowano, że skoro ustawodawca użył zwrotu "kontynuował", a nie "podlegał", to dał wyraz temu, że uprawnienie do obliczenia emerytury wedle art. 55 ustawy emerytalnej mają ci ubezpieczeni, którzy w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, po pierwsze, podlegali ubezpieczeniom społecznym, po drugie, zamiast emerytury wybrali dalszą aktywność zawodową, kontynuując po tym dniu podleganie tym ubezpieczeniom. Ponadto w wyroku z dnia 25 lipca 2018 r., I UK 184/17 (niepublikowany), Sąd Najwyższy podkreślił, że "kontynuowanie czegoś" oznacza "wykonywanie czegoś w dalszym ciągu" a nie "wykonywanie czegoś w oderwanych od siebie jednostkach czasu". Stąd obliczenie emerytury na zasadach wynikających z art. 26 w związku z art. 55 ustawy emerytalnej możliwe jest tylko w razie kontynuowania ubezpieczenia po ukończeniu wieku emerytalnego, to jest

podlegania obowiązkowo lub dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym w sposób ciągły, nieprzerwany w dniu i po dniu osiągnięcia wieku emerytalnego.

W wyroku z dnia 16 maja 2018 r., III UK 86/17 (Monitor Prawa Pracy 2019 nr 3, s. 43) Sąd Najwyższy podkreślił, że w art. 55 ustawy emerytalnej uregulowano sposób obliczenia wysokości emerytury uzyskanej w wieku powszechnym na skutek pierwotnego wniosku o to świadczenie. Dotyczy on zatem tylko tych ubezpieczonych, którzy w chwili składania tego wniosku spełniali warunki z art. 55 ustawy, a więc przede wszystkim kontynuowali ubezpieczenie emerytalne i rentowe po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, nie realizując uprawnień do emerytury i w ten sposób przyczyniając się do powiększenia Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Najwyższy podniósł przy tym, że emerytura wyliczona w formule zdefiniowanej składki jest o wiele wyższa od obliczonej w formule zdefiniowanego świadczenia, należy więc przyjąć, że możliwość skorzystania z takiego wyliczenia wysokości świadczenia na podstawie art. 55 ustawy emerytalnej została przez ustawodawcę ściśle określona i nie dopuszcza wykładni rozszerzającej.

Trafność przyjętego stanowiska co do rozumienia zwrotu "kontynuował ubezpieczenie" potwierdzona została także w piśmiennictwie. W glosie do wyroku z dnia 3 października 2017 r., II UK 429/16 (OSP 2019 nr 4, poz. 40) W. Witoszko przychyliła się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w głosowanym wyroku odnośnie do wymogu kontynuowania ubezpieczenia społecznego po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego, tak bowiem wskazuje wykładnia literalna art. 55 ustawy emerytalnej. W ocenie glosatorki wskazany przepis nie określa wprost warunku istnienia ubezpieczenia społecznego w dniu osiągnięcia powszechnego wieku emerytalnego, jednakże do ustalenia kontynuacji ubezpieczenia społecznego taki warunek powinien być spełniony.

Nie ulega wątpliwości, że ubezpieczony w dniu ukończenia 65 lat nie pozostawał w ubezpieczeniu. Po osiągnięciu wieku emerytalnego pracował łącznie tylko cztery dni - w czerwcu i w październiku 2012 r. - w oparciu o umowę zlecenia. Zgodnie więc z utrwaloną wykładnią nie można uznać, że kontynuował on ubezpieczenie w rozumieniu art. 55 ustawy emerytalnej.

Analiza sprawy będącej przedmiotem skargi prowadzi zatem do wyraźnego wniosku, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest oczywiście bezzasadna. W świetle poczynionych w sprawie ustaleń faktycznych i ocen prawnych nie sposób przyjąć, że zachodzą przesłanki z art. 424¹ k.p.c.

Z przytoczonych względów należało orzec, jak w postanowieniu (art. 424⁹ k.p.c.).

as

l.n